

CARTI NOI

O istorie în ISTORIE

Doi eminenti oameni de știință și cultură - unul jurist: *Constantin Vișinescu*, celălalt medic: *Andrei Voinea*. Volumul *Viața între destin și istorie* (cu tentă enciclopedică), a văzut recent lumina tiparului, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică, la Editura „Floare Albastră”, într-o formă grafică deosebită, purtând o sugestivă copertă: „Catedrala” - sculptură în piatră de Auguste Rodin (1908). Vă amintiți, desigur, de cele două mâini împreunate duios, ca pentru o rugă, o împăcare cu sine prin dicteu divin. Merită felicitări *Doina Rizea* (redactor de carte), *Maria Pasol* (grafică), *Marina Pavel* (tehnedactarea computerizată).

În cuprins găsim 17 incitante titluri. „Balanța amintirilor” - ce ține loc de prefață - este semnată de prof. univ. N. Georgescu, din a cărui mătură spicuim: „Am citit multe cărți, studii și articole pe tema Holocaustului evreilor în lume și în România. Am urmărit-o tratată cu patimă, cu o superioritate arrogantă, de sune chiar, de foarte sus. Și nu numai dintr-o parte, ci și din cealaltă. Abia un sociolog cu minte ascuțită și cu câteva bibliocite trecute prin sine înșuși - I-am numit pe dl prof. Mihai Milca - mă face să-mi recăsuș credința că se pot discuta elegant, intelectual și temele delicate [...]”.

Viața între destin și istorie este o carte de memorii, cu intarsii filosofice. Autorii au ales calea obiectivității, cu pro și contra unor stări de lucruri, cu invocări de ordin religios, în care atât creștinismul, iudaismul cât și islamismul sunt, cu respectul cuvenit, puse în locurile ce li se cuvin dintr-un începuturi. Tonul este tulburător prin descrierea unor situații trăite cu o forță emoțională ce trădează sufletul sensibil ce hălăduiește căutând - fără oprire - licărul de speranță în elucidarea dreptății. Cartea deține un zăcămint de clișee și o vastă documentație ce atestă veridicitatea unor tragice destine, marcând poporul evreu, contribuind substanțial la creșterea nivelului economic și cultural al multor națiuni. Beneficiarii am fost și noi, românii. Acad. Nicolae Cajal s-a situat printre cei mai mari pledanți - în forurile internaționale - care invita congresmenii să ia la cunoștință realitatea românească și valorile sale incontestabile. De aceea, mai exact, și de aceea, Omului între oameni Nicolae Cajal îi păstrăm venerația și gratitudinea, rostindu-i cu pioșenie numele învaluit în iubirea noastră. Dar oare pe dr. Wilhelm Filderman - magnifica plămăuire de cetățean român, etnic evreu, nu-l privim ca pe un erou de legendă? Și pe Marele Rabin dr. Alexandru Șfran nu-l poțim în loja de onoare a admirabililor? Să

CONSTANTIN VIȘINESCU
ANDREI VOINEA

incursiune în trecutul îndepărtat, ajutându-ne să înțelegem prezentul [...]. Pe ecranul românilor „con anima” figurează - slavă Domnului - destule nume de preștinți care au făcut posibilă marea operație de salvare a zeci de mii de evrei. Printre emblematice se numără cărturarul Raoul Șorban, de carisma cărui ne bucurăm în continuare, fără să-l trecem cu ușurința necuvenite uitării pe vajnicii dr. Iuliu Hațieganu, Emil Hațieganu, Lulu Hossu, episcopul greco-catolic, Eugen Filotti, diplomat, Vasile Moldovan, Letiția Papu și grupul de colonei V. Cuptsa, dr. Gh. Bran, Taraș - urcați demult în eternitate...

Cartea *Viața între destin și istorie* iese din tiparele obișnuite. Se rotește caleidoscopic, făcându-ne părtași deopotrivă la suferințele evreilor și ale românilor - trecuți prin cumplite umilințe, până la exitus - de către nazisti, horthy-ști și slujitori ai NKVD [...] Din clipa când am început lectura acestui memorabil volum, poarta amintirilor din anii mei mici s-a deschis. Mi-a fost dat să cresc la Timișoara, într-o familie de intelectuali, care își ducea traiul sub devisa: „lubește pe așezele tale ca pe tine însuși!”. Și atunci când urbea mea prosperă, pașnică și în armonie internațională s-a transformat, pentru frații noștri evrei, într-o Vale a atător persecuții și umilințe, părinții mei mă trimiteau cu temerisuri pline de ceai și cafea (atarnate pe umerii mei), acolo unde „unchii” Schlosser, Schlesinger, Liptak, Baruh, Pataki, Moravetz prestau muncile de curățire a zăpezii. Aveam să aflu mai târziu că acesta a fost „norocul” lor, fiindcă alții, din alte ținuturi au fost deportați și nici că s-au mai întors... Dar ce-a mai cumpătit „experiență” a mea s-a petrecut în anii '70, când, invitată de colegii de la Radiodifuziunea Poloneză, am văzut la Auschwitz ceea ce n-aș fi crezut vreodată să văd într-o lume a secolului XX. Și

astăzi mă cutremur și nu cred ca Infernul să arate mai altfel. Am leșinat. M-am trezit într-o odăită curată, la căpății cu ingrijirea acestor așezământ de un tragism inexprimabil. „Ați pierdut aici pe cei dragi?“, m-a întrebat grijulie, în germană, poloneza-evreică, în frații și surorii mele întru Creația Divină, am băguit”. De atunci aprind mereu - în ritul meu creștin ortodox - de Ziua Morților, lumânări și pentru martirii evrei sacrificați de un regim sclerată. Și totuși, poporul evreu - cât a mai rămas din el și cât a răsarit într-timp - a cutezat să lupte și să învingă vicisitudinile vremurilor și stăpânilor prin care au trecut și mai trec încă pentru patria lor sfântă, Israel.

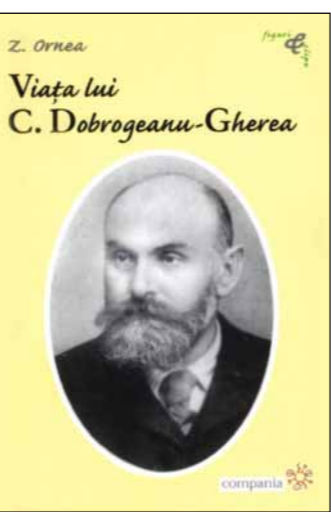
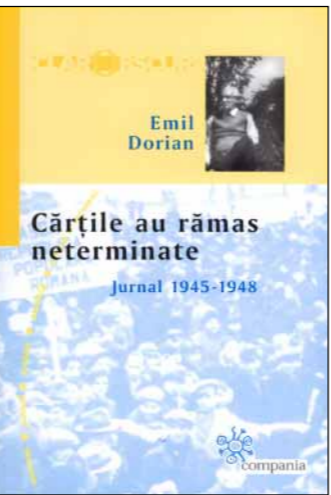
ELVIRA IVAȘCU

Z. Ornea și Emil Dorian, la Editura „Compania”

În ultimele săptămâni, am primit o serie de cărți valoroase de la Editura „Compania”: *Cele 100 de poeme ale copilăriei*, antologie de Petru Romoșan (printre autori - Barbu Nemețanu, Marcel Breslașu, Mioara Cremene, Nina Cassian ș.a.); *Viața lui Constantin Dobrogeanu-Gherea*, de Z. Ornea (una dintre cele mai bune cărți ale sale); *Jurnalul (1945-1948)* lui Emil Dorian. Ne vom opri la ultima apariție, pentru că acest *Jurnal* (acum, în redactarea Adinei Keneres) poate fi considerat o „continuare” a celui lăsat de Mihail Sebastian, ucis de un vehicul, în mai 1945. „Cuvântul înainte” aparține Margaretei Dorian, iar prefața lui Valentin Protopopescu.

Emil Dorian - tatăl celei care îi dedică „Cuvântul înainte” -, scriitor plurivalent în interbelic, a trăit între anii 1891-1956. După război, a fost secretar general al C.E.B. și director al Bibliotecii F.C.E.R., fiind, ca scriitor, complet marginalizat de regimul comunist. Jurnalul anilor 1937-1944 a apărut prima oară în 1982, în S.U.A., sub titlul *The Quality of Witness (Calitatea de martor)*, fiind distins cu „National Jewish Award”, iar în 1996 a fost publicat la Editura „Hasefer”. *Jurnalul din 1945-1948* este inedit și marchează o gravă criză de conștiință: trecerea de la entuziasmul „stângist” la un crud realism, dar poziția sa, în 1948, mai era antisionistă, ca o reacție, din nefericire, dogmatică, la Aliaua făcută de mulți conaționali. Se simte o derută pe care scriitorul încearcă să o înapoaze cu „lozinci” în care, se pare, nici el nu mai credea cu tărie. Ce a urmat, se știe. *Jurnalul* se oprește la un an crucial: 1948. Pentru istorici, cartea este „o mină de aur”.

Este vorba de oameni politici, scriitori, despre Comitetul Democrat Evreiesc, despre social-democrați, comuniști ș.a. Credem că *Jurnalul* va avea eco în mass media și în rândul cititorilor interesați de un trecut destul de recent. (B.M.M.)

Z. Ornea
Viața lui
C. Dobrogeanu-Gherea
Compania

Poemele „adolescentului” DAVID IOACHIM

Adolescentul *David ioachim* este astăzi un om matur, profesionist într-un domeniu neliterar (din păcate, zicem noi) și îl cheamă Felix Goldstein, fiul unui fidel colaborator al nostru, eseist, publicist, poet (în „haiku”), Ticu Goldstein. Amănuntul, neesențial, ne-a servit drept introducere. Mai venim cu două-trei adaosuri. Autorul plăchetei pe care o prezentăm a fost remarcat de Nichita Stănescu, recomandat lui Florin Mugur drept o speranță a poeziei românești, în 1980, când nu împlinise 17 ani. Acum este matematician și, totodată, un virtuoz în arte vizuale la Universitatea „Bezalel” din Ierusalim. Se pare că din 1985 nu a mai scris versuri; iar plăcheta *Trecea o pasăre de lemn* este rodul a doar șase ani (1979-1985) de creație. Dotat cu inteligență artistică, imaginație, cultură, David ioachim este, pentru noi, o admirabilă surpriză, versurile sale fiind proaspete și, evident, superioare multor îngănări ori „chiotae” neînfrânate ale unor condeiuri de azi. Nu vom intra cu o cheie stîrbă în sanctuarul poeziei sale, ci vom propune cititorului câteva poeme, din cele multe, care ne-au impresionat. Este o „pasăre de lemn” care zboară și nu va cădea, pentru că lemnul are fibră de inger.

B. MEHR

Sanctuar	[De aceea lupul tace]	Întrebări
<i>Pentru că singurul lucru frumos ce-ți poți găsi în mine-î versul, aș vrea să mă zăvorăsc în El cum îmbrățișările se preschimbă în stele, și să nu rămână din mine decât o rostire plină de lumină de seară care să-ți legene trupul.</i>	<i>De aceea lupul tace. Tu râzi dar lui i-e frică. Răsul tău e-aidoma flăcărilor de care fuge dar cu un oaecare farmec.</i>	<i>Incorigibil ți-e fâlăfăitul aripilor sacre deasupra neputinței mele. Oare ce s-ar întâmpla dacă aș zbura și eu cu ochii? Nu crezi c-ar incremeni plutirea Ta în aerul greu de Timp ce-ai fost Odată?</i> (3, 4 martie 1980)
	<i>de aceea lupul fuge. Tu râzi dar lui îi place. Răsul tău e-aidoma unei lupoaice.</i>	Cântec spaniol
	<i>de neînvinș ți-e răsul, ca și colții spre care el se-ndreaptă cu o voluptuoasă teamă.</i> (3, 4 martie 1980)	<i>Întomnatele mele priviri se-ndreptau spre casă, un cântec spaniol, departat, tresărea pe sub gene,</i>
		<i>ca descălecau la casa mea de lemn de brad cu vârful n' stele...</i>

Filosofia și filocalia unui medic: dr. IANCU FELDSTEIN

UN COCKTAIL SPIRITUAL BENEFIC VIETII
CARTEA, MUZICA, PICTURA, FILOZOFIA.
MINIMUM ■ 2004

Despre dr. Iancu Feldstein (n. 1916), medic cunoscut cândva la București, autor a patru cărți de eseuri, am mai scris în revista noastră. În anul 2004 i-a apărut a cincea carte, *Un cocktail spiritual benefic vieții* (Ed. Mininum). Pe copertă este reprodus un portret din cunoscuta creație a lui Amedeo Modigliani. Prefața este semnată de Al. Mirosan, care dezvăluie structura cărții: morala nobilă și cultura superioară. Ca medic, autorul privește cultura drept „panaceu” dător de sănătate spirituală. Primul capitol este interesant pentru relațiile din practica unui medic de excepție cum a fost dr. Feldstein, astăzi venerabil nonagenar (Ad Mea Veersim!), întâmplându-i fiind privite cu ochiul naratorului, psihologului, moralistului care își pune profesia de medic în slujba observatorului atent și receptiv. Capitoul al doilea este dedicat unor personalități care i-au menținut interesul și

pasia pentru muzică, pictură, literatură întreaga viață, înfrumusețând-o și îmbogățind-o. Sufletește, dr. Feldstein este un om stăpân pe o întreagă, minunată comoară. Îi întâlnim pe Robert Schumann, Paganini, Liszt, Grieg, Rahmaninov, ca și celebrii interpreți Nathan Milstein, V. Horowitz, Radu Lupu, Jascha Heifetz, apoi pe filosofii Descartes, Spinoza, pe scriitorii Marcel Proust, Albert Camus, pictorii Courbet, Degas, Renoir, Soutine, Archipenko, Palladi, Tonitza. Citim despre filosofia chineză, budism, despre Freud, Sartre ș.a. Sunt cu totul instructive și demne de interes notele despre „Muzică și literatură”, despre Cantemir, Nicolae Filimon, Heliade Rădulescu, Boillic, Asachi, Ghica, Eminescu, Caragiale ș.a.), despre receptarea eronată a unor genii muzicale, pictori nedreptățiți.

Recomandăm cititorilor această carte scrisă cu înțeleaptă modestie și profundă cunoaștere a unor zone culturale de rară elevație și încheiem citându-l pe fericitul autor: „Infumurate și îngămfare, precum ideea că știu și pot totul, îmi sunt total străine”. (B.M.M.)

Fir cu fir

Să tac?

Nu ți-au ajuns atâtea pietre câte zac în rău?

Și vulturii cu atâtea măști?
Nu. Nu pot să tac.

Nisipul mă așteaptă și e-al meu, al meu e tot deșertul, fir cu fir, fir cu fir de nisip, fir cu fir

pe care-l mai măsoar, din când în când. Iar tu ești oglinda nevăzutului orbecând în amurg.

Cu mâini îngândurate

Cu trupul acesta ce se numește al meu poți arunca în dreapta și-n stânga. Măinile, nu cred că vor asculta de tine; sunt îngândurate acum.

iar eu... pe undeva, pe undeva așteptând, pe undeva rugându-mă.

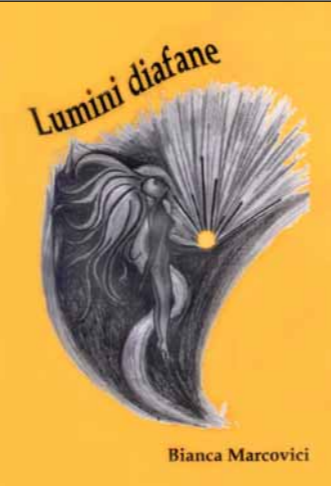
„Diafana” sinceritate a poetei BIANCA MARCOVICI

Am pus „diafana” între ghilimele pentru că se referă la titlul celui de-al 23-lea volum publicat de cunoscuta poetă Bianca Marcovici, *Lumini diafane* (Editura Haifa, 2006). Prefața și postfețele sunt semnate de B.M. Mehr, Dan Iancu și criticul-patriarh Iosef Eugen Campus („Ad Mea Veersim!”). Prima parte a noului volum este bilingvă: franceză și română (versunea franceză de Nicole Pottier).

Credem că am învățat stîlul poetei: expresia frustă, uneori paradoxală, esența morală, dar nu moralizatoare, a poemelor. De exemplu, „Pace”: „Pacea asta cu stofa întoarsă pe dos”...Pacea asta zgomotoasă / Pasăre împăiată”... Alt poem: „Renasce și dincolo” (inspirat titlu), „Renasce și dincolo de ziduri

/ zidurile mele de sprijin”. Realitatea intimă suprapusă realității din jur. Din „Dedicatie” - o metaforă: „un poem alb, atât de alb ca o / rochie de nuntă” (frumos!). Poeta nu ocolește tema Holocaustului („Auschwitz”), a terorismului din Orientul Apropiat („Pactul eșecului”), „șiși asumă” vioara lui Chagall, poemul ei este o „invitație” la comunicare, este fie la Haifa, fie la Paris, o menționează pe Elfriede Jelinek, trăiește actualitatea. Dar ea revine la marile teme: „Poezia se autodistrugă”, „Dacă așa fi fost gândul poemului tău”, „O boare de adevăr”, „Tu, în oglindă, te tragi pe tine în moarte”. Un frumos poem este „Preludiu”: „Între noi sunt tot mai puține uși / Tot mai puține ferestre”... O sinceritate crudă domină demersul poetic al Biancii Marcovici: „Voi dispărea eu / Mă voi despărți de mine /...Căci tocmai în ziua premierii / am simțit înfrângerea”. Există și „excese” moderne gen: „orgasmul minții”, citate din „alții”: „Dă-mi buzele aprinse / cât încă nu-s pământ”, există forță: „Vulturul își caută prada / să se inspire”.

„Sunt femeie și pun întrebări naive” - un titlu pe cât de, aparent, simplu, pe atât de înșelător: întrebările nu sunt naive. „Te idealizez tocmai ca să-mi controlez / ilaritatea, pulsul / care sare mereu de la trambulină / direct în marea mediterană” - versuri exemplare pentru arta poetică a autoarei. Cu fiecare volum, Bianca Marcovici își certifică din nou statutul de poet important în aceste vremuri nesigure pentru artă și pentru omenire. (B.M.M.)

Bianca Marcovici

Martor și participant la evenimentele unei jumătăți de veac - EFRAIM GLASER

Fost elev de *leșiva*, supraviețuitor al unor episoade incredibile din cel de-al doilea război mondial, pionier în Palestina și apoi în Israel, 11 ani petrecuți în Marea Britanie, unde-și profesează meseria de inginer chimist, apoi, timp de 20 de ani, sculptor, clujeanul Ephraim Glaser nu s-a pretins nici un moment scriitor. Cartea sa de memorii, *Prețul supraviețuirii*, apărută la Editura R.C.R. (traducere - Eva Tuțui), cuprinde - așa cum a mărturisit autorul - însemnările și amintirile lui pe parcursul unei jumătăți de secol, cu unele întâmplări atât de neobișnuite, încât, la cererea prietenilor care i-au ascultat povestirile, a decis să le publice. Poate că nu este prea mult dacă afirmăm că volumul ar putea servi drept document al istoriei multor evrei din Europa Centrală și de Est, care, plătind un preț - așa cum își intitulează autorul cartea -, au reușit să supraviețuiască Holocaustului și să-și croiască o viață într-o parte a lumii unde, este drept, a dispărut pericolul antisemitismului, dar au apărut alte amenințări care ar fi putut să pună capăt vieții lor.

Crescut într-un mediu de evrei credincioși, Ephraim Glaser a fost educat în spirit iudaic, dar a reușit să cunoască și creațiile laice europene, caracteristica lui fiind o gândire deschisă, lipsită de îngustime dogmatică. Poate că acest mod de raționament, precum și dorința de a supraviețui și de a depune mărturie despre ororile prigonirii evreilor europeni în cele mai diferite forme, la care s-a adăugat probabil și o mică doză de inconștiență, l-au determinat să aleagă, într-o situație limită, o soluție extremă și deosebit de curajoasă pentru a scăpa cu viață, și anume - de a se angaja, în toamna lui 1944, ca translator în Wehrmacht, în armata germană, fugind din detașamentul de muncă obligatorie și luând cu el și alți doi prieteni. În memoriile sale, el relatează mai multe episoade care ar fi putut duce la descoperirea adevăratei sale identități, dar șansa sau conștientizarea de către unii dintre militarii germani că războiul este pierdut, l-au ajutat să scape cu bine.

Un alt element care conferă cărții o valoare deosebită,

Ephraim Glaser
Prețul supraviețuirii

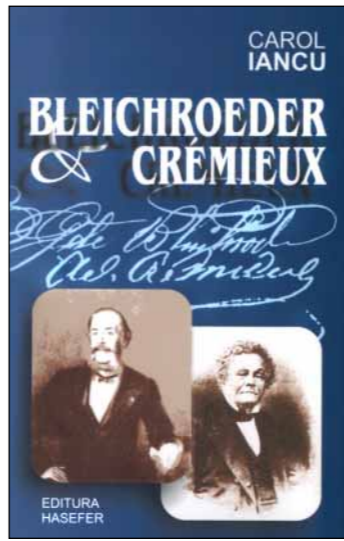
armatei britanice, lipsa de locuințe, condițiile grele de muncă și de trai într-un kibut, ciocnirile ideologice, toate trăsături caracteristice ale unei viitoare societăți care-și caută identitatea, destul de dificil de găsit chiar și după declararea Independenței statului. Una dintre paginile memorabile ale autorului o constituie descrierea reacțiilor oamenilor de rând, care, la 29 noiembrie 1947, au urmărit, cu sufletul la gură, votul din cadrul Adunării Generale a O.N.U. Atunci bucuria victoriei nu a fost umbrată de pericolul atacurilor statelor arabe vecine, acesta concretizându-se peste câteva luni, o dată cu declararea Independenței.

Efraim Glaser a luptat în primul război israelo-arab și a fost mobilizat și în perioada războiului anglo-franco-israelian din 1956. Între timp, terminând facultatea, a lucrat într-o uzină din zona Mării Moarte, unde angajații erau în permanență atacați de arabi, aceștia ucigând la un moment dat un mare grup de muncitori, episoade mai puțin cunoscute din istoria Israelului. Ultima parte a cărții prezintă perioade „mai pașnice” din viața autorului, anii petrecuți în Marea Britanie, cu descrieri interesante, în acest context, ale condițiilor în care un cetățean străin putea colabora cu autoritățile din România, firma britanică la care lucra însărcinându-l să răspundă de construirea unor fabrici în țara noastră. Glaser a fost tot timpul conștient de atmosfera de suspiciune, de prezența agenților securității oriunde se afla.

Prețul supraviețuirii nu se încadrează în categoria unor memorii literare, dar valoarea lui este cu atât mai mare cu cât cuprinde informații autentice, transmise de un martor care, chiar și după trecerea anilor, a reușit să le redea cu prosepțime și veridicitate.

EVA GALAMBOS

Un important istoric despre Crémieux și evreei din România

CAROL IANCU
BLEICHROEDER & CRÉMIEUX
EDITURA HASEFER

Mărturisim că voiam de mult să scriem despre rolul Alianței Israelite Universale, înființată în 1860, în Franța, un rol de seamă pentru emanciparea evreilor est-europeni, în special din România. Cunoscutul istoric Carol Iancu, căruia i s-a conferit recent titlul de „Doctor Honoris Causa” al Universității „Babeș-Bolyai”, autor a numeroase studii în acest domeniu, este prezent, prin demersul Ed. Hasefer, cu o nouă carte, *Bleichroeder și Crémieux* (correspondență din anii 1878-1880), în traducerea Oanei Cătălina Popescu.

Cartea este dedicată memoriei unor prieteni, ca și distinsului Mare Rabin dr. Al. Șfran. Documentele, scrisorile sunt inedite, dar vom începe... cu „Introducere” și primele trei capitole care aparțin în totalitate autorului. Evenimentul central este, în corespondență, Conferința (și Tratatul) de la Berlin - 1878, care a marcat politica europeană până la Primul Război Mondial. Articolul 44 din Tratat stipula drepturi egale cu ale celorlalți cetățeni, pentru evreei din România. Prevederea nu s-a aplicat atunci, ci abia în 1923 Constituția a luat în seamă acest drept. Explicația rezidă și în seamă acest drept. Explicația rezidă și în presiunile la vârf, din Principatele Unite, îndepărtarea lui Cuza, favorabil acordării unor drepturi, venirea unui principe cu un sprijin slab, la început etc. Vechea boierie, ca și liberalii au impus articolul 7 din Constituția anului 1866, prin care necreștinii erau excluși din viața politică.

Cel mai activ susținător al drepturilor

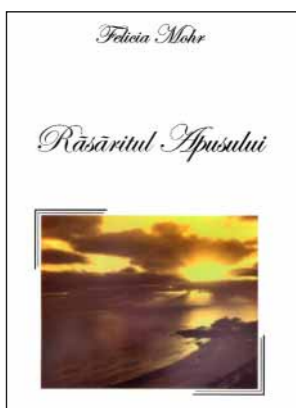
B.M. MEHR

deoarece provin de la un martor, îl reprezintă paginile care descriu viața lui de *haluțim* în Palestina aflată sub mandat britanic și în primul deceniu al creării Statului Israel. O țară săracă, unde cu greu găseai de lucru, permanențe amenințări din partea arabilor, dar și din cea a autorităților și armatei britanice, lipsa de locuințe, condițiile grele de muncă și de trai într-un kibut, ciocnirile ideologice, toate trăsături caracteristice ale unei viitoare societăți care-și caută identitatea, destul de dificil de găsit chiar și după declararea Independenței statului. Una dintre paginile memorabile ale autorului o constituie descrierea reacțiilor oamenilor de rând, care, la 29 noiembrie 1947, au urmărit, cu sufletul la gură, votul din cadrul Adunării Generale a O.N.U. Atunci bucuria victoriei nu a fost umbrată de pericolul atacurilor statelor arabe vecine, acesta concretizându-se peste câteva luni, o dată cu declararea Independenței.

Efraim Glaser a luptat în primul război israelo-arab și a fost mobilizat și în perioada războiului anglo-franco-israelian din 1956. Între timp, terminând facultatea, a lucrat într-o uzină din zona Mării Moarte, unde angajații erau în permanență atacați de arabi, aceștia ucigând la un moment dat un mare grup de muncitori, episoade mai puțin cunoscute din istoria Israelului. Ultima parte a cărții prezintă perioade „mai pașnice” din viața autorului, anii petrecuți în Marea Britanie, cu descrieri interesante, în acest context, ale condițiilor în care un cetățean străin putea colabora cu autoritățile din România, firma britanică la care lucra însărcinându-l să răspundă de construirea unor fabrici în țara noastră. Glaser a fost tot timpul conștient de atmosfera de suspiciune, de prezența agenților securității oriunde se afla.

Prețul supraviețuirii nu se încadrează în categoria unor memorii literare, dar valoarea lui este cu atât mai mare cu cât cuprinde informații autentice, transmise de un martor care, chiar și după trecerea anilor, a reușit să le redea cu prosepțime și veridicitate.

„Nu-mi lua speranța, Doamne!” (I.D.)

Felicia Mohr
Răsăritul Apusului

„Ex Libris Universalis”, care a publicat-o, criticul literar *Tudorel Udrea*, prefațatorul ei, poetul *Boris Marian Mehr*, beneficiind de un cuvânt de sinteză rostit de scriitorul *Dorel Dorian* este încă o reconfirmare a puterii literarului într-un moment de aparentă eclipsă. O carte de bilanț existențial: emoții sublimante în cuvânt, optimism lucid, mare încărcătură afectivă.

O carte inițiatică la vârsta senectuții

O carte „inițiatică”, prin chiar titlul ei - observa *Dorel Dorian* -, pentru că „moarte nu există”. „Totul este eternitate, viața este un accident”, spune *Gelu Naum*, serșeune considerată de vorbitor drept argument pe care și-a axat volumul Felicia Mohr. Poate poezia este, cu precădere, stare de spirit stimulată în zori și în amurg. Atunci când viața noastră nu a căpătat încă o matcă. Atunci când o privim retrospectiv. Sunt vârste ale întrebărilor, în care descărcările emoționale sunt mai intense și mai puțin încorsetate de felurite autocenzuri. Există și o a treia formulă de existență poetică, în care, se încadrează, probabil, autoarea cărții: capacitatea de a rămâne adolescent la ceea ce numim, îndeobște, vârsta a treia. Este, poate, o binecuvântare.

Poeme din carte, în lectura actorilor *Sara Dan* și *Candida Stoica*, au creat participativul - reunii în număr mare ca să salute lansarea volumului - sentimentul dominant exprimat de autoare: „Nu-mi lua speranța, Doamne!” (I.D.)

„Recuperarea speranței”

Despre „recuperarea speranței” scria - la câteva zile după încetarea din viață a lui Horia Gane (6 iulie 2004) - poetul Marian Drăgăhici, în „Ziua literară”, și credem că această sintagmă cuprinde un etern deziderat al omului. Una dintre multele și nesigure căi de „recuperare” este și Poezia. Încercăm să-l readucem în memoria cititorilor pe Horia Gane, care, la 10 aprilie a.c., ar fi împlinit 70 de ani. A fost poet, dramaturg (fără a fi pus vreo piesă în scenă, din păcate), memorialist (deportat, la o vârstă fragedă, în „gigantical lagăr” Transnistria), prozator (un roman publicat în timpul vieții; un volum de proză și poezie apărut la puțin timp după moartea sa, prin strădania admirabilei doamne Elena Gane și cu sprijinul financiar al Uniunii Scriitorilor, *Voi spune ingineri*; alte scrieri încă nepublicate). Acolo unde se află, el vorbește cu ingerii despre noi și despre sine, despre suferințe nedrepte și bucurii prea puține. Nicolae Manolescu vedea în poezia lui Horia Gane, „tristete învăluită într-o pulbere strălucitoare”, iar Laurențiu Ulici (plecat și el prea timpuriu în „lumea inginerilor”) venea cu definiția: „delicate poemente-nțe, de o concentrare de verset”. Spirite tutelare i-au fost - spune Marian Drăgăhici - Bacovia (Horia Gane a locuit o vreme chiar în orașul marelui poet), Floridoanu (ce avea să piară la Auschwitz), Celan (un supraviețuitor al anilor Holocaustului, care nu a supraviețuit amintirilor celor dispăruți - părinți, alte rude, prieteni).

Pentru a „contacta” spiritul poetului, vom cita un poem antologic, *Livada cu timp vechi*: „Aprind lumina și mă mir / pentru că sunt încă în casă / și-s încălțat cu lut și urma / duce înapoi, la galere. Și mă / așez la masa mea și scriu, deși n-am ajuns încă acasă. Înainte de-a ajunge, soarele a îmbrăncit / în fundul livezii. Părul e un fanar / consilier al împărțutului Wilhelm I, a fost pus într-o situație extrem de delicată: falimentul firmei constructorice de căi ferate Straussberg (1871) a impus o serie de tranzații în care a fost implicată România și Germania. Drepturile cetățenești ale evreilor au fost sacrificate. Cu toate eforturile depuse de Bleichroeder, Wilhelm I nu a cedat, fiind interesat de problemele economice, dar și de izolarea Franței, limitându-i influența în Balcani. Obiectul cărții îl constituie corespondența dintre acest „evreu de curte” din Germania și militantul Adolphe Crémieux.

Capitolele I-III se referă la istoria venirii României ca stat modern, situația evreilor, Congresul de la Berlin; cap. IV-V - corespondența între cei doi politicieni evrei, ca și cu Alianța Israelită. Note însoțitoare și anexe îmbogățesc această valoroasă lucrare.

„Dar Horia Gane știa: „Și dacă mai exist / sunt un bun al lui Dumnezeu / deși mor de câte ori se poate / și de fiecare dată altfel”. Există o penitență a artei pe care nici o moarte nu o poate stăpâni. Horia Gane trăiește prin ea. Îl simțim prezența.

BORIS MARIAN